

УДК 336.14

Нечаєва І.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, Запорізький національний технічний університет

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПІДСУМКИ, РЕЗУЛЬТАТИ ТА НАСЛІДКИ ПЕРШИХ ЕТАПІВ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Nechaeva I. A. Associate Professor, Candidate of Science (Economics)

Zaporizhzhya National Technical University

BUDGET DECENTRALIZATION: THE RESULTS AND THE EFFECTS OF THE FIRST STAGES OF ITS IMPLEMENTATION FOR LOCAL FINANCES (ON THE EXAMPLE OF ZAPORIZHZHIA REGION)

Анотація. В роботі проведено аналіз результатів перших етапів впровадження бюджетної децентралізації в Україні; виявлено проблеми та наслідки її реалізації на прикладі місцевих бюджетів.

Проведено аналіз зміни доходів місцевих бюджетів та структури їх джерел за роками, доходів місцевих бюджетів на душу населення в розрізі територій. Проаналізовано обсяги надходжень та рівень виконання плану по ПДФО та по надходженню плати за землю, обсяги та рівень виконання місцевих бюджетів за видатками.

Виявлено тенденції зміни доходів загального та спеціального фондів обласного бюджету Запорізької області, проведено аналіз виконання видаткової частини обласного бюджету. На основі аналізу обсягів та напрямів міжбюджетних трансферів, зроблено висновок, що Запорізька область є однією з п'яти областей-донорів для інших територій України.

Здійснено розрахунок показників аналізу фінансової стійкості обласного бюджету, за результатами якого можна зробити попередні висновки про високу фінансову стійкість обласного бюджету Запорізької області.

Summary. The paper analyzes the results of the first stages of implementing budget decentralization in Ukraine; problems and consequences of its implementation are revealed on the example of local budgets.

The analysis of changes in local budget revenues and the structure of their sources by years, income of local budgets per capita by the territories is carried out. The volume of revenues and the level of the PIT plan implementation as well as the land payment receipts, the volume and level of execution of local budgets by expenditures were analyzed.

The tendencies of change of incomes of general and special funds of the regional budget of Zaporizhzhya region are revealed, the analysis of implementation of the regional budget expenditure part is carried out. On the basis of analysis of volumes and directions of intergovernmental transfers, it was concluded that Zaporizhzhya Region is one of five donor regions for other territories of Ukraine. The calculation of indicators of the analysis of the regional budget financial stability is carried out, and these results can give preliminary conclusions about the high financial sustainability of the regional budget of Zaporizhzhya region.

Ключові слова: бюджетна децентралізація, місцеві фінанси, обласний бюджет, доходи, видатки, міжбюджетні трансфери

Key words: budget decentralization, local finances, regional budget, incomes, expenditures, intergovernmental transfers

Постановка проблеми. Бюджетна децентралізація як елемент реформи управління в Україні спрямована на забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання на різних рівнях управління, у тому числі, за рахунок підвищення самостійності в прийнятті рішень органів місцевого самоврядування. Контроль отриманих результатів та їх порівняння з поставленими задачами перших етапів бюджетної децентралізації потребує попереднього комплексного аналізу ступеня досягнення означених завдань з метою виявлення особливостей та проблем

формування та використання місцевих фінансів та коригування поставлених цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам розбудови місцевого самоврядування як елементу бюджетної децентралізації в Україні присвячена значна кількість досліджень вітчизняних науковців. Так в роботі М. Є. Чулаєвської розкрито особливості впливу Угоди про асоціацію на проведення внутрішніх реформ в Україні, зокрема реформи державного управління, державної служби; розглянуто положення Угоди про асоціацію, які наділяють ЄС важелями впливу на здійснення внутрішніх реформ в Україні; проаналізовано перебіг трансформацій державного управління та проведено порівняльний аналіз втілених змін [1]. С. Сорока порівнює результати перших етапів реформи державного управління в Україні з поставленими завданнями та задекларованими цілями [2]. У статті І. В. Форкун та П. В. Футорного визначено сутність та види децентралізації публічних фінансів, охарактеризовано зміст фінансово-бюджетної децентралізації та визначено децентралізацію доходів, видатків та також процесуальну і організаційну самостійність як основні її складові, запропоновано функціональну залежність, за якою можна оцінювати результативність фінансово-бюджетної децентралізації, розглянуто основні європейські моделі децентралізації публічної сфери та визначено за якою із них розвивається фінансово-бюджетна децентралізація в Україні [3]. Перспективи використання європейського досвіду бюджетної децентралізації для України, особливості її запровадження, проблеми та перспективи розглянуто в роботах Г. В. Возняк [4] та С. В. Онищенко [5]. Проблемам та перспективам формування сучасної системи публічних фінансів в Україні присвячені дослідження С. М. Вдовенко та Ю. В. Шульги [6], С. М. Клімової [7], О. О. Молдован та М. Постула [8], П. В. Логвінова [9]. В роботах [10; 11] проведений аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів та виявлені напрями, особливості та

проблеми формування та використання місцевих фінансів в Україні в умовах бюджетної децентралізації. Однак, незважаючи на досить широке коло вирішуваних науковцями проблем, комплексний аналіз основних підсумків, результатів, проблем та наслідків перших етапів впровадження бюджетної децентралізації в Україні відсутній.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Аналіз результатів, виявлення основних підсумків, проблем та наслідків перших етапів впровадження бюджетної децентралізації в Україні на прикладі місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх трьох років українські регіони формують свої бюджети, а отже, отримують і витрачають гроші в умовах фінансової децентралізації, логіка якої полягає в автономії органів місцевого самоврядування щодо повноважень у сфері вирішення проблем розвитку територій за рахунок отримання стабільних джерел доходів для їх розв'язання [11, с.41].

Перші етапи децентралізації показали значний приріст доходів місцевих бюджетів та зміну в структурі їх джерел (табл.1).

Таблиця 1. Обсяги та структура доходів місцевих бюджетів

Стаття доходів	2015 р.		2016 р.	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Разом	249	100	366	100
Власні надходження	102,1	41	172	47
Офіційні трансферти	146,9	59	194	53

У 2016 р. на доходи місцевих бюджетів впливали чотири основних чинника:

- інфляція (12,4%) - величина, на яку збільшилась база оподаткування по тих податках, які залежать від кінцевої ціни для споживача;

- зростання номінальної заробітної плати – збільшилась база оподаткування податком на доходи фізичних осіб. Значною частиною цей податок залишається на місцевому рівні (60% спрямовується до районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення та об'єднаних громад і 15% – до обласних бюджетів);

- пряма державна підтримка (трансферти) – у 2016 р. регіони, райони і громади отримали 195,4 млрд. грн. дотацій і субвенцій (на 21 млрд. грн. більше, ніж у 2015 р.). На 2017 р. Уряд запланував ще плюс 55 млрд. грн. трансфертів;

- фіскальна децентралізація - місцеві бюджети залишатимуть собі більший відсоток податкових коштів, мобілізованих на певній території [12].

Відповідні зміни відбулися і за регіонами. За даними Державної казначейської служби України власні доходи місцевих бюджетів у 2016 р. у порівнянні з 2015 р. в середньому по Україні збільшились на 24,3 % (рис. 1) [13].

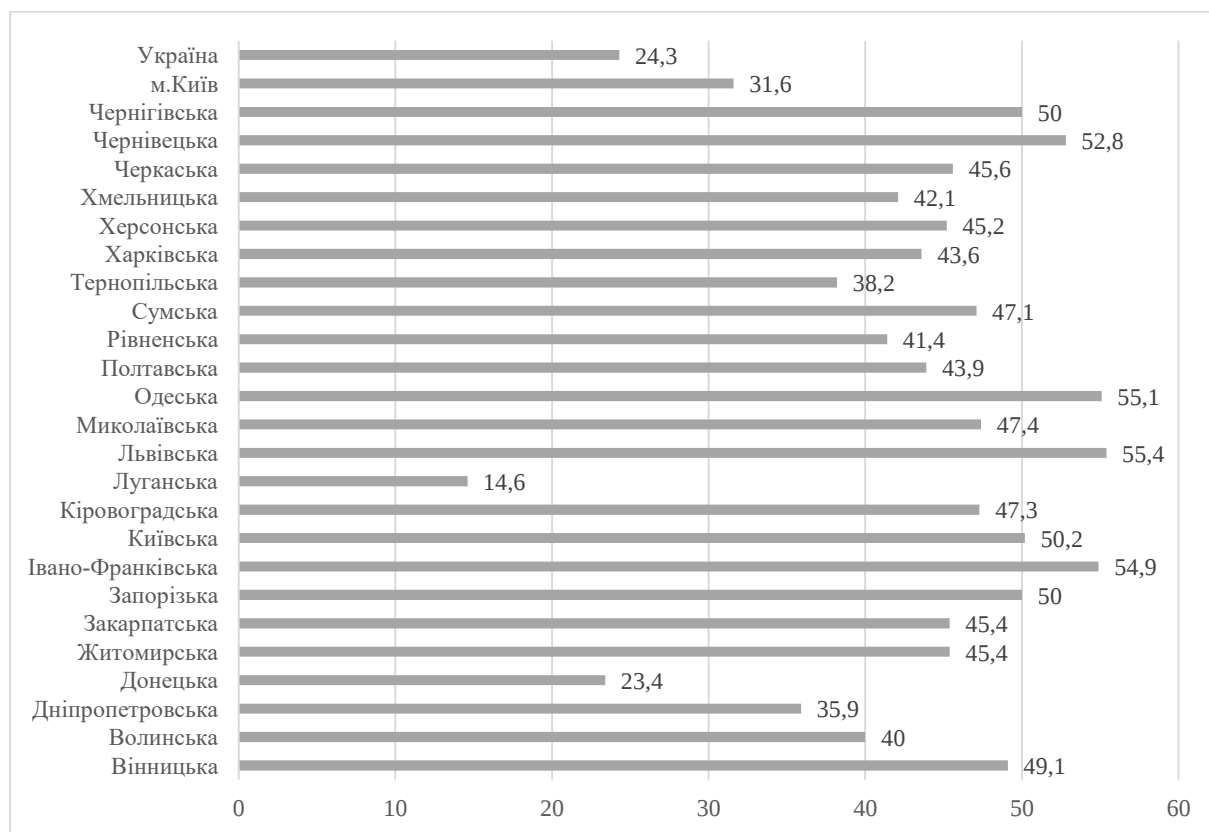

Рис. 1 Зміна власних доходів місцевих бюджетів (за регіонами), 2016 р. до 2015 р., %

Високими темпами зростають власні доходи бюджетів Львівської (55,4 %), Одеської (55,1 %), Івано-Франківської (54,9 %), Чернівецької (52,8 %), Київської (50,2 %), Чернігівської (50 %) та Запорізької (50 %) областей.

Зростають доходи бюджету на душу населення. За цим показником м. Київ займає лідируючі позиції – 13,43 тис.грн. на одну особу. Вище ніж в

цілому по Україні доходи бюджету на душу населення в таких регіонах як Полтавська, Київська, Дніпропетровська та Запорізька області (табл. 2).

Таблиця 2. Доходи бюджету на душу населення (у розрізі територій)*

Регіон	Доходи бюджету на душу населення, тис. грн. на 1 особу	Джерела доходів	
		Власні надходження, %	Офіційні трансферти, %
м. Київ	13,43	76	24
Полтавська область	10,32	47	53
Київська область	10,09	53	47
Дніпропетровська область	10,02	55	45
Запорізька область	9,58	52	48
Україна	9,47	47	53
Сумська область	9,37	39	61
Черкаська область	9,32	40	60
Львівська область	9,28	43	53
Волинська область	9,16	33	67
Кіровоградська область	9,15	40	60
Житомирська область	9,01	36	64
Вінницька область	9,00	40	60
Рівненська область	8,99	30	70
Хмельницька область	8,96	36	64
Івано-Франківська область	8,93	30	70
Чернігівська область	8,86	40	60
Тернопільська область	8,83	28	72
Одеська область	8,74	52	48
Миколаївська область	8,61	44	56
Харківська область	8,50	39	61
Чернівецька область	8,42	33	67
Херсонська область	8,09	39	61
Закарпатська область	8,06	31	69
Донецька область	4,24	49	51
Луганська область	2,89	39	61

*розраховано за даними Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України [13; 14].

В структурі доходів місцевих бюджетів значну частину становлять податок на доходи фізичних осіб та надходження плати за землю.

Обсяг надходжень ПДФО за 2016 р. склав 79,0 млрд. грн., рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами становить 112,9% (табл. 3), надходження плати за землю – 23,3 млрд. грн., рівень

виконання річного показника, затвердженого місцевими радами – 114,7% (табл. 4).

Таблиця 3. Обсяг надходжень та рівень виконання плану по ПДФО, 2016 р.

Регіон	Темпи росту фактичних надходжень ПДФО, 2016/2015 рр.		Виконання річних затверджених показників по ПДФО за 2016 р., %
	млн.грн.	%	
Закарпатська область	+ 542,4	155,8	110,9
Волинська область	+ 509,2	154,9	111,6
Вінницька область	+ 953,0	154,1	115,4
Сумська область	+ 713,4	153,8	114,0
Житомирська область	+ 719,5	153,5	113,0
Івано-Франківська область	+ 580,1	152,6	108,6
Луганська область	+ 455,0	152,3	122,2
Львівська область	+ 1588,4	152,3	108,1
Херсонська область	+ 505,7	152,1	116,0
Кіровоградська область	+ 599,7	151,5	116,1
Київська область	+ 1532,4	151,5	127,5
Миколаївська область	+ 766,5	150,9	114,5
Хмельницька область	+ 671,2	150,4	111,5
Полтавська область	+ 1163,9	150,3	119,0
Тернопільська область	+ 426,6	150,2	116,8
Запорізька область	+ 1345,0	149,5	111,8
Черкаська область	+ 697,0	149,4	113,0
Чернігівська область	+ 584,0	149,4	112,0
Чернівецька область	+ 299,8	148,7	116,0
Одеська область	+ 1539,2	148,6	108,1
Харківська область	+ 1801,9	147,7	109,8
Україна	+ 25345,5	147,3	112,9
Донецька область	+ 1488,8	146,9	110,4
Рівненська область	+ 513,5	146,7	113,5
Дніпропетровська область	+ 2306,3	138,5	105,2
м. Київ	+ 3043,1	137,8	117,2

Темп росту фактичних надходжень ПДФО у 2016 р. до 2015 р. становить 147,3%, плати за землю – 161,2%. При цьому, у Запорізькому регіоні темпи росту майже всіх показників вище середнього по Україні.

Запорізький регіон – регіон, який здатний забезпечити себе самостійно. Дану тезу підтверджують і рейтинги, представлені в роботі [12].

Відповідно до рейтингу регіонів за економічним потенціалом, в основу якого покладено показник власних доходів місцевих бюджетів відповідного

регіону у розрахунку на одну особу населення («Рейтинг можливостей»), Запорізький регіон посідає четверте місце. За показником загального обсягу доходів місцевих бюджетів відповідного регіону у розрахунку на одну особу населення («Рейтинг потреб»), тобто у рейтингу за фактичними фінансовими умовами Запорізька область займає п'яту позицію (табл. 5) [12].

Таблиця 4. Обсяг надходжень та рівень виконання плану по надходженню плати за землю, 2016 р.

Регіон	Темпи росту фактичних надходжень плати за землю, 2016/2015 рр.		Виконання річних затверджених показників по платі за землю за 2016 р., %
	млн.грн.	%	
м. Київ	+ 2479,1	193,7	112,8
Одеська область	+ 775,2	181,0	115,0
Закарпатська область	+ 98,8	178,6	124,9
Волинська область	+ 107,5	166,9	118,6
Запорізька область	+ 520,2	166,3	111,1
Рівненська область	+ 124,6	165,2	121,9
Україна	+ 8856,4	161,2	114,7
Чернігівська область	+ 194,1	159,2	122,0
Тернопільська область	+ 86,2	157,8	125,3
Київська область	+ 367,5	157,0	129,9
Львівська область	+ 304,1	156,6	113,4
Хмельницька область	+ 182,5	156,0	114,8
Івано-Франківська область	+ 149,7	155,7	118,2
Чернівецька область	+ 90,7	155,2	126,7
Миколаївська область	+ 195,4	155,2	120,2
Донецька область	+ 245,6	151,1	114,3
Житомирська область	+ 126,0	150,4	120,5
Херсонська область	+ 145,0	149,8	124,6
Дніпропетровська область	+ 1117,7	149,5	105,5
Кіровоградська область	+ 174,9	149,5	124,8
Сумська область	+ 177,6	145,3	115,7
Вінницька область	+ 191,6	144,0	123,3
Полтавська область	+ 299,1	142,6	119,1
Черкаська область	+ 206,7	142,6	115,3
Харківська область	+ 432,2	142,0	111,6
Луганська область	+ 64,3	141,6	121,5

За 2016 р. надходження власних доходів місцевих бюджетів Запорізької області зросли у 1,5 рази (на 2,8 млрд. грн.) порівняно з 2015 р. (з 4,9 млрд. грн. до 7,7 млрд. грн) (табл. 6).

Таблиця 5. Рейтинг регіонів за економічним потенціалом та фактичними фінансовими умовами

Рейтинг можливостей		Рейтинг потреб	
1.	м. Київ	1.	м. Київ
2.	Дніпропетровська область	2.	Полтавська область
3.	Київська область	3.	Київська область
4.	Запорізька область	4.	Дніпропетровська область
5.	Полтавська область	5.	Запорізька область
6.	Одеська область	6.	Сумська область
7.	Харківська область	7.	Черкаська область
8.	Львівська область	8.	Львівська область
9.	Миколаївська область	9.	Волинська область
10.	Черкаська область	10.	Кіровоградська область

Таблиця 6. Фактичні надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів Запорізької області, 2015 - 2016 рр.*

Статті доходів	2015р.			2016р.		
	млн. грн.		%	млн. грн.		%
Разом, у т.ч.	9000		100	11800		100
податок на доходи фізичних осіб	Власні ресурси, 4900	2716	30	Власні ресурси, 7700	4061	34
акцизний податок		367	4		549	5
плата за землю		784	9		1304	11
єдиний податок		448	5		723	6
інші податки та збори		584	6		1052	9
базова дотація	Міжбюджетні трансферти, 4100	140	2	Міжбюджетні трансферти, 4100	130	1
освітня субвенція		1867	20		1879	16
медична субвенція		2140	24		2092	18
субвенція на формування інфраструктури		-	-		47	0,4

*складено за [15]

В структурі доходів власні ресурси становлять у 2016 р. 65 % (54 % - у 2015 р.).

Незважаючи на те, що обсяги міжбюджетних трансфертів у грошовому вираженні не змінилися – 4,1 млрд. грн., їх питома вага у структурі доходів зменшилася на 11 %.

За результатами 2016 р. по доходах загального та спеціального фондів (без власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) бюджет Запорізької області виконано у обсязі 1766498,9 тис.

грн., що складає 129,9 % до затвердженого плану (з урахуванням змін). У 2016 р. надходження доходів у порівнянні з 2015 р. збільшилися на 715047,3 тис. грн. (на 68 %) (табл. 7) [16].

Таблиця 7. Доходи загального та спеціального фондів обласного бюджету, 2015-2016 рр.

Доходи бюджету	Фактичне надходження у 2015 р., тис.грн.	План на 2016 р., тис. грн.	Фактично надійшло у 2016 р, тис. грн.	Виконання плану, %	Приріст (зменшення) факту 2016 /2015 р., %
Доходи загального фонду, у т.ч.	1 051 035,5	1 272 837,3	1 545 945,7	121,5	47,1
Податок та збір на доходи фізичних осіб	543 102,1	714 489,7	812 101,1	113,7	49,5
Податок на прибуток підприємств	214 974,9	331 472,4	469 394,0	141,6	118,3
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	156 738,1	176 079,2	193 300,5	109,8	23,3
Екологічний податок	88 804,5				
Доходи від власності та підприємницької діяльності	506,0	1 120,0	18 584,2	у 16,6 р.	у 36,7 р.
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	46 093,4	49 162,6	51 911,4	105,6	12,6
Інші неподаткові надходження	807,2	504,2	628,4	124,6	-22,1
Надходження від продажу основного капіталу	9,3	9,3	26,1	у 2,8 р.	180,4
Доходи спеціального фонду, у т.ч.	246 745,0	233 472,6	443 611,3	190,0	79,8
Податки на власність	9,9				
Екологічний податок	0,7	86 981,1	219 068,3	у 2,5 р.	
Доходи від власності та підприємницької діяльності	11,4		94,2		у 8,3 р.
Інші неподаткові надходження	394,1	396,5	1 370,7	у 3,5 р.	у 3,5 р.
Власні надходження бюджетних установ	215 644,5	118 613,6	208 353,3	у 1,8 р.	-3,4
Надходження від продажу основного капіталу			20,1		
Інші субвенції	2 553,3	26 711,3	14 038,8	52,6	у 5,5 р.
Субвенція за рахунок залишку коштів освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам		770,0	666,0	86,5	
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам*	28 131,1				
Разом доходів	1 297 780,5	1 506 309,9	1 989 557,0	132,1	53,3

*на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, опалення та постачання гарячої води, послуги з централізованого водопостачання, водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання, водовідведення, опалення та постачання гарячої води тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування

План доходів загального фонду перевиконано на 21,5 % (+273 108,4 тис. грн.), що забезпечено за рахунок перевиконання планових показників:

- по податку та збору на доходи фізичних осіб;
- податку на прибуток підприємств;
- рентної плати та плати за спеціальне використання інших природних ресурсів;
- доходів від власності та підприємницької діяльності;
- адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності;
- інших неподаткових надходжень;
- надходжень від продажу основного капіталу.

У 2,5 рази (+133175,5 тис. грн.) перевиконано план доходів спеціального фонду обласного бюджету (без власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів). Перевиконання забезпечено переважно за рахунок інших неподаткових надходжень, екологічного податку та власних надходжень бюджетних установ.

Зростає видаткова складова місцевих бюджетів (табл. 8).

Таблиця 8. Виконання місцевих бюджетів за видатками, млн. грн.

Назва території	Виконання місцевих бюджетів за видатками, млн. грн.			
	станом на 01.01.2016 р.		станом на 01.01.2017 р.	
	без урахування міжбюджетних трансфертів	з урахуванням трансфертів, що передаються до державного бюджету	без урахування міжбюджетних трансфертів	з урахуванням трансфертів, що передаються до державного бюджету
1	2	3	4	5
Вінницька	10 998,9	11 082,1	13 713, 2	13 830, 1
Волинська	7 652, 7	7 673, 4	9 408, 0	9 438, 4
Дніпропетровська	24 135, 9	25 081, 8	30 962, 9	32 124, 0
Донецька	13 663, 1	13 901, 2	15 757, 6	16 127, 2
Житомирська	8 748, 5	8 784, 4	11 040, 1	11 126, 2
Закарпатська	8 451, 6	8 487, 7	9 982, 3	10 044, 4
Запорізька	11 868, 9	12 119, 0	15 517, 1	15 869, 5
Івано-Франківська	9 670, 9	9 721, 6	12 106, 8	12 161, 9
Київська	12 722, 9	13 008, 1	16 004, 0	16 327, 6
Кіровоградська	6 942, 9	6 970, 0	8 467, 9	8 531, 8
Луганська	4 480, 8	4 484, 9	6 077, 6	6 142, 3
Львівська	17 867, 0	18 049, 6	22 573, 9	22 821, 5
Миколаївська	7 720, 5	7 769, 6	9 494, 1	9 575, 5

Продовження табл.8

1	2	3	4	5
Одеська	15 765, 8	15 952, 1	19 692, 1	19 912, 4
Полтавська	10 367, 5	10 641, 3	13 939, 9	14 173, 6
Рівненська	8 392, 5	8 452, 6	10 112, 9	10 186, 6
Сумська	7 700, 5	7 764, 4	9 940, 7	10 025, 5
Тернопільська	7 021, 1	7 039, 2	9 224, 3	9 258, 2
Харківська	17 449, 0	17 257, 9	22 062, 5	22 290, 5
Херсонська	6 841, 9	6 848, 6	8 302, 5	8 318, 2
Хмельницька	9 056, 4	9 089, 5	11 236, 9	11 294, 6
Черкаська	8 686, 7	8 723, 3	11 187, 0	11 251, 9
Чернівецька	5 879, 1	5 883, 9	7 346, 9	7 355, 6
Чернігівська	7 080, 6	7 095, 4	8 724, 2	8 743, 3
м.Київ	27 950, 2	27 996, 0	33 366, 0	33 482, 3
Всього	276 925, 2	43 565, 4	346 241, 6	350 413, 2

Видаткова частина загального фонду бюджету Запорізької області, без урахування цільових субвенцій, отриманих з державного бюджету та перерахованих територіям області, виконана в обсязі 2492011,1 тис. грн. або на 95,3 % до плану 2016 р., що на 10,8 % більше ніж у 2015 р. (табл. 9) [16]

Таблиця 9. Аналіз виконання видаткової частини обласного бюджету Запорізької області (без урахування цільових субвенцій з державного бюджету, що перераховані територіям області), 2015 - 2016 рр.

Назва	Виконано за 2015 р., тис. грн.	План на 2016 р., тис.грн.	Виконано за 2016 р., тис. грн.	Виконання плану, %	Приріст (зменшення) 2016 р./ 2015 р., %
1	2	3	4	5	6
Загальний фонд обласного бюджету					
Всього видатків, у т.ч.	2 249 492,2	2 613 703,3	2 492 011,1	95,3	10,8
Органи місцевого самоврядування	17 131,2	22 152,3	21 503,3	97,1	25,5
Освіта	843 133,3	736 637,0	717 782,4	97,4	-14,9
Охорона здоров'я	951 560,1	1 212 951,6	1 177 907,4	97,1	23,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	218 808,7	227 381,8	218 848,0	96,2	0,0
Житлово-комунальне господарство	12 507,7	35 394,8	32 956,5	93,1	у 2,6 рази
Культура і мистецтво	73 386,2	91 828,6	88 447,7	96,3	20,5
Засоби масової інформації	843,1	2 282,0	1 462,0	64,1	73,4
Фізична культура і спорт	29 419,2	39 976,7	39 279,5	98,3	33,5
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	33 461,4	40 440,8	39 900,9	98,7	19,2
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	3 740,1	51 710,1	21 573,4	41,7	у 5,8 рази
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	392,3	1 053,5	585,3	55,6	49,2

Продовження табл.9

1	2	3	4	5	6
Видатки на запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха		1 090,0	1 062,3	97,5	
Резервний фонд		8 299,7			
Реверсна дотація	14 973,2	40 872,9	40 872,9	100,0	у 2,7 рази
Стабілізаційна дотація	33 151,3	54 409,4	54 409,4	100,0	64,1
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів	8 069,5	34 459,9	23 939,9	69,5	у 3 рази
Інші додаткові дотації		3 408,7	3 408,7	100,0	
Інші субвенції	6 762,1	5 797,5	4 516,0	77,9	-33,2
Інші видатки	1 398,6	1 206,0	1 205,5	100,0	-13,8
Надання державного пільгового кредиту індивідуальним сільським забудовникам	500,0	2 000,0	2 000,0	100,0	у 4 рази
Витрати, пов'язані з наданням та обслуговуванням пільгових довгострокових кредитів, наданих громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	20,0	50,0	50,0	100,0	150,0
Витрати, пов'язані з наданням та обслуговуванням державних пільгових кредитів, наданих індивідуальним сільським забудовникам	234,2	300,0	300,0	100,0	28,1
Джерела фінансування, у т.ч. фінансування за рахунок зміни залишків коштів бюджетів	-461 389,7	-58 420,3	-448 704,6		
Спеціальний фонд обласного бюджету					
Всього видатків, у т.ч.	506 982,9	642 686,6	589 989,6	91,8	16,4
Органи місцевого самоврядування	1 470,5	2 759,6	1 549,2	56,1	5,3
Освіта	67 429,2	141 753,4	109 455,2	77,2	62,3
Охорона здоров'я	190 707,3	106 794,7	169 345,0	у 1,6 рази	-11,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення	55 971,9	51 745,6	55 258,5	106,8	-1,3
Житлово-комунальне господарство	24 068,6	5 389,7	4 146,0	76,9	-82,8
Культура і мистецтво	5 593,8	12 402,5	9 424,9	76,0	68,5
Фізична культура і спорт	746,4	2 941,8	3 113,3	105,8	у 4 рази
Будівництво	47 572,7	76 508,0	45 228,8	59,1	-4,9
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	3 053,2	26 240,4	21 336,2	81,3	у 7 разів
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	18 650,3	22 937,6	20 900,7	91,1	12,1
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	3 436,9	3 119,5	1 946,0	62,4	-43,4
Охорона і раціональне використання водних ресурсів		2 000,0	1 966,5	98,3	

Продовження табл.9

1	2	3	4	5	6
Цільові фонди	25 734,9	70 047,1	42 759,1	61,0	66,2
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів	8 394,1	17 274,1	14 882,0	86,2	77,3
Інші субвенції	25 090,7	100 543,9	88 629,2	88,1	у 3,5 рази
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам*	28 131,1				
Надання пільгового довгострокового кредиту громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	357,0	439,4	323,2	73,6	-9,5
Повернення коштів, наданих для кредитування громадян на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	-232,0	-210,7	-274,0	130,0	18,1
Надання державного пільгового кредиту індивідуальним сільським забудовникам	3 806,1	3 000,0	3 000,0	100,0	-21,2
Повернення коштів, наданих для кредитування індивідуальних сільських забудовників	-3 000,0	-3 000,0	-3 000,0	100,0	0,0
Джерела фінансування, у т.ч.	240 734,1	397 146,1	134 310,5		
Фінансування за рахунок залишків коштів на рахунках бюджетних установ	7 151,5		-9 510,1		
Фінансування за рахунок зміни залишків коштів бюджетів	233 582,6	397 146,1	143 820,6		

*на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, опалення та постачання гарячої води, послуги з централізованого водопостачання, водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання, водовідведення, опалення та постачання гарячої води тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування

У порівнянні з 2015 р. на 1,9 % зросли видатки на оплату праці працівників бюджетних установ та нарахування на неї; заробітна плата працівникам установ соціально-культурної сфери виплачена у повному обсязі з урахуванням мінімальної заробітної плати та 1-го тарифного розряду єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів; на 50,5 % більше показника 2015 р. видатки на медикаменти та перев'язувальні матеріали, продукти харчування; на 16,4 % збільшилися видатки спеціального фонду обласного бюджету; більше ніж у 7 разів зросли видатки на проведення

робіт, пов'язаних із будівництвом, реконструкцією, ремонтом та утриманням автомобільних доріг; видатки на охорону та раціональне використання природних ресурсів здійснені зі спеціального фонду обласного бюджету в обсязі 42759,1 тис. грн., що на 22579,5 тис. грн. більше (у 2,1 рази), ніж у минулому році; зі спеціального фонду обласного бюджету спрямовано 115392 тис. грн. (+ 27845,3 тис. грн.) на придбання обладнання і предметів довгострокового користування для бюджетних установ; на 21,6 % зросли видатки на капітальне будівництво, капітальні ремонти бюджетних установ, реконструкцію та реставрацію об'єктів.

Одночасно, у порівнянні з 2015 р. зменшилися видатки на соціальне забезпечення (допомоги, стипендії, інші виплати населенню) – на 38301,8 тис. грн. або на 29,1 %; на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – на 2304,6 тис. грн. або на 19,1 %; видатки на капітальні вкладення, інвестиційні проекти – на 2343,9 тис. грн. або на 4,9 %.

На кредитування індивідуальних сільських забудовників з обласного бюджету виділено 5000 тис. грн.

Протягом 2016 р. на виконання державних програм соціального захисту та соціального забезпечення, на надання допомоги, пільг та субсидій окремим категоріям населення за рахунок субвенцій з державного бюджету спрямовано 3646664,3 тис. грн. [16; 17].

Незважаючи на загальну економічну та політичну нестабільність у державі та не найвищі показники розвитку Запорізького регіону за останні роки, виявлені тенденції ілюструють позитивні аспекти децентралізації.

Одночасно, Запорізька область є однією з п'яти областей, що не отримує базової дотації, а навпаки, є донором для інших територій України (табл. 10).

Для більш об'єктивної оцінки науковці пропонують використовувати різноманітні підходи до аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів з використанням великої кількості показників. Більшість вчених оцінюють

фінансову стійкість за показниками автономії місцевих бюджетів, перевищення доходів над видатками та забезпеченості [18].

Таблиця 10. Міжбюджетні трансфери, тис. грн., 2016 р.

Назва території	Базова дотація	Реверсна дотація	Освітня субвенція	Медична субвенція	Додаткова дотація
Вінницька область	41527,8		169266,5	797683,8	236290,7
Волинська область	60202,3		152905,9	513465,5	184560,6
Дніпропетровська область		453263,7	303778,1	1638954,0	603461,0
Донецька область		28429,1	194994,5	1006015,3	387023,4
Житомирська область	41356,7		135005,9	632108,0	183644,6
Закарпатська область	106183,4		90068,2	619863,9	142446,0
Запорізька область		81256,0	312760,4	906690,3	402649,3
Івано-Франківська область	115540,2		133391,4	710273,6	159612,9
Київська область		58667,2	164972,5	866798,0	188680,3
Кіровоградська область	27369,9		93795,4	489820,2	180978,3
Луганська область	14520,8		78885,3	345708,2	298583,6
Львівська область	28996,8		238175,7	1242822,2	421611,3
Миколаївська область	25795,9		170271,5	580014,7	235183,2
Одеська область			207990,0	1189035,7	303560,3
Полтавська область		28285,8	144594,1	706575,3	231966,7
Рівненська область	67366,6		155802,3	562419,1	205078,0
Сумська область	16063,3		99768,9	571957,4	187551,1
Тернопільська область	90866,3		116326,6	523061,1	151688,8
Харківська область	270,9		178858,7	1347545,3	334593,2
Херсонська область	70762,2		115935,5	519764,5	180978,8
Хмельницька область	52796,3		138005,0	657922,2	225108,1
Черкаська область	21898,5		124341,3	655054,1	212777,1
Чернівецька область	96870,2		57300,3	437927,0	107855,7
Чернігівська область	23957,8		74610,0	544593,9	158291,5
м.Київ			3028396,5	3335731,2	

Проведені розрахунки показників, що в сукупності характеризують фінансову стійкість місцевих бюджетів, дозволяють зробити висновок, що всі без винятку показники відповідають рекомендованому значенню, а отже, можна зробити попередні висновки про високу фінансову стійкість обласного бюджету Запорізької області (табл 11).

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Перші етапи децентралізації показали значний приріст доходів місцевих бюджетів та зміну в структурі їх джерел:

- в середньому по Україні значно збільшились власні доходи місцевих бюджетів;

**Таблиця 11. Розрахунок показників аналізу фінансової стійкості
обласного бюджету Запорізької області**

Ключові показники	Алгоритм розрахунку показника	Рекомендоване значення	Значення показника		Відповідність рекомендованому значенню
			2015 р.	2016 р.	
Коефіцієнт бюджетного покриття	$K_{БП} = \frac{БД}{БВ}$	зростання	0,758	0,761	відповідає
Коефіцієнт стійкості бюджету	$K_c = \frac{МТ}{БД}$	<0,30	0,006	0,002	відповідає
Коефіцієнт загальної податкової стійкості	$K_{ЗПС} = \frac{ПД}{БВ}$	$\geq 0,2-0,5$	0,38	0,57	відповідає
Коефіцієнт покриття видатків міжбюджетними трансфертами	$K_{ПТ} = \frac{МТ}{БВ}$	<0,3	0,01	0,002	відповідає
Коефіцієнт бюджетної залежності	$K_3 = \frac{МТ}{БД + МТ}$	$\leq 0,10$	0,005	0,001	відповідає
Коефіцієнт податкової самостійності	$K_{ПС} = \frac{ПД}{БД}$	$\geq 0,3$	0,82	0,88	відповідає
Коефіцієнт стійкості доходної бази	$K_{СД} = \frac{ПД + НД}{БД}$	$\geq 0,6$	0,81	0,88	відповідає
Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	$K_{БД} = \frac{БД - БВ}{БВ}$	≤ 0	-0,53	-0,35	відповідає
Коефіцієнт бюджетної результативності, тис.грн./особу	$K_{БР} = \frac{БД}{Ч}$	зростання	0,73	1,13	відповідає
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення, тис.грн./особу	$K_{Бз} = \frac{БВ}{Ч}$	зростання	1,56	1,76	відповідає
Показник стабільності дохідної частини бюджету	$K_{СД} = \frac{ПД}{МТ}$	≥ 1	37,3	2633	відповідає

Примітки: БД – бюджетні доходи; БВ – бюджетні видатки; МТ – міжбюджетні трансфери з державного бюджету; ПД – податкові доходи; МТД – сума дотацій вирівнювання; НД – неподаткові доходи; Ч – середня чисельність населення за рік

- зростають доходи бюджету на душу населення;
- в структурі доходів місцевих бюджетів значну частину становлять податок на доходи фізичних осіб та надходження плати за землю.

План доходів загального фонду обласного бюджету Запорізької області перевиконано за рахунок перевиконання планових показників: по податку та збору на доходи фізичних осіб; податку на прибуток підприємств; рентної плати та плати за спеціальне використання інших природних ресурсів; доходів від власності та підприємницької діяльності; адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності; інших неподаткових надходжень; надходжень від продажу основного капіталу.

Перевиконання плану доходів спеціального фонду обласного бюджету (без власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) забезпечено переважно за рахунок інших неподаткових надходжень, екологічного податку та власних надходжень бюджетних установ.

Зростає видаткова складова місцевих бюджетіву тому числі і обласного бюджету Запорізької області. Зросли видатки: на оплату праці працівників бюджетних установ та нарахування на неї; на заробітну плату працівникам установ соціально-культурної сфери; на медикаменти та перев'язувальні матеріали, продукти харчування; на проведення робіт, пов'язаних із будівництвом, реконструкцією, ремонтом та утриманням автомобільних доріг; на охорону та раціональне використання природних ресурсів; на придбання обладнання і предметів довгострокового користування для бюджетних установ; на капітальне будівництво, капітальні ремонти бюджетних установ, реконструкцію та реставрацію об'єктів. Збільшилися видатки спеціального фонду обласного бюджету.

Одночасно, зменшилися видатки на соціальне забезпечення (допомоги, стипендії, інші виплати населенню); на оплату комунальних послуг та енергоносіїв; на капітальні вкладення, інвестиційні проекти.

Запорізька область є однією з п'яти областей-донорів, які не отримують базової дотації.

Проведені розрахунки показників фінансової стійкості місцевих бюджетів, дозволяють зробити висновок про високу фінансову стійкість обласного бюджету Запорізької області.

Список літератури

1. Чулаєвська, М. Є. Реформа державного управління в Україні за європейським зразком: від задумів до розчарувань [Текст] / М. Є. Чулаєвська // Вісник НАДУ при Президентіві України № 1, 2016. – С.80-86.
2. Сорока, Сергій. Реформа державного управління: як це має бути, і як відбувається в Україні [Електронний ресурс] / Сергій Сорока – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2016/02/10/7098384/>.
3. Форкун, І. В. Фінансово-бюджетна децентралізація – європейський вибір України [Електронний ресурс] / І. В. Форкун, П. В. Футорний – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21471/1/Дубаї_Vol%208%2C%20No%208%20%282016%29.pdf
4. Возняк, Г. В. Бюджетна децентралізація : європейський досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк – Режим доступу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf)
5. Онищенко, С. В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи [Текст] / С. В. Онищенко // Финансы, учет, банки № 1 (21), 2016. – С.145-153.

6. Вдовенко, С. М. Проблеми та перспективи формування сучасної системи публічних фінансів в Україні [Текст] / С. М. Вдовенко, Ю. В. Шульга // Науковий вісник ЧДІЕУ № 2 (14), 2012, с. 166-170.

7. Клімова, С. М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Клімова — Режим доступу: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2016/17.pdf.

8. Молдован, О. О. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління [Текст] / О. О. Молдован, М. Постула // Стратегічні пріоритети, № 2 (31), 2014 р. С.35-42.

9. Логвінов, П. В. Реформа управління публічних фінансів Словацької республіки: видаткова частина [Електронний ресурс] / П. В. Логвінов. — Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/117.pdf

10. Нечаєва, І. А. Аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] / І. А. Нечаєва // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Режим доступу: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5429>

11. Нечаєва, І. А. Напрями, особливості та проблеми формування та використання місцевих фінансів в Україні в умовах бюджетної децентралізації [Текст] / І. А. Нечаєва // Економіка та держава. — 2017. — № 7. — С. 40 — 48.

12. Місцеві бюджети: підсумки 2016 року та перспективи / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iser.org.ua/analitika/analiz-derzhavnoyi-politiki/mistsevi-biudzheti-pidsumki-2016-roku-ta-perspektivi>

13. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/>.

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua.>].

15. Децентралізація. Виконання доходів місцевих бюджетів за 2016 рік. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_\(1\).pdf](http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_(1).pdf)

16. Інформація Департаменту фінансів Запорізької обласної державної адміністрації про виконання обласного бюджету за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/news/34881/informatsiya-departamentu-finansiv-zaporizkoji-oblasnoji-derzhavnoji-administratsiji-pro-vikonannya-oblasnogo-bjudzhetu-za-2016-rik.html>

17. Пулічне представлення інформації про виконання обласного бюджету за 2016 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/news/35494/publiczne--predstavlennya--informatsiji-pro-vikonannya--oblasnogo-bjudzhetu-za-2016-rik.html>

18. Костирко, Л. А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів / Л. А. Костирко, Н. Ю. Велентейчик // Фінансовий простір. – № 1 (21). – 2016. – С. 83–90.

References

1. Chulaievsk, M. Y. (2016), “Public administration reform in Ukraine according to the European model: from plans to frustrations”, *Visnyk NADU pry Prezydentovy Ukrainy*, vol. 1, pp. 80-86.

2. Soroka, S. (2016), “Public administration reform: how it should be and how it is happening in Ukraine”, available at: <http://www.pravda.com.ua/columns/2016/02/10/7098384/> (Accessed 30 August 2017).

3. Forkun, I. V., Futorny, P.V. (2016), “Financial and budgetary decentralization – the European choice of Ukraine”, available at:

http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21471/1/Дябай_Vol%208%2C%20No%208%20%282016%29.pdf (Accessed 30 June 2017).

4. Voznyak, H. (2016), “Fiscal decentralization: European experience and perspectives for Ukraine”, available at: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf) (Accessed 30 August 2017).

5. Onyshchenko, S. (2016), “Fiscal decentralization: features introduction, problems and prospects”, *Finansy, uchet, banki*, vol. 1, pp. 145-153.

6. Vdovenko S. M., Shulha Yu. V., “Problems and prospects of forming modern system of public finances in Ukraine”, *Naukovyj visnyk ChDIEU*, vol. 2, pp. 166-170.

7. Klimova, S. N. (2016), “Management of public finances as part of public administration reform of Ukraine”, available at: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2016/17.pdf (Accessed 30 August 2017).

8. Moldovan, O. and Postula, M. (2014), “Modernization of the system of public finances and introduction of new case frame”, *Stratehichni prioritytety*, vol. 2, pp. 35-42.

9. Logvinov, P. V. (2015), “Slovak republic public finance management reform: the expenditure part”, available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/117.pdf (Accessed 31 July 2017)

10. Nechaieva, I. A. (2017), “Analysis of the formation and use of assets of public funds under fiscal decentralization”, *Efektyvna ekonomika*, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=2&y=2017> (Accessed 10 June 2017).

11. Nechaieva, I.A. (2017), “Directions, peculiarities and problems of formation and use of local finances in Ukraine in the conditions of budget decentralization”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 40 – 48.

12. Local budgets: 2016 outcomes and perspectives (2017), available at: <http://iser.org.ua/analitika/analiz-derzhavnoyi-politiki/mistsevi-biudzheti-pidsumki-2016-roku-ta-perspektivi> (Accessed 30 August 2017).

13. The official site of Government treasury service of Ukrain (2016), available at: <http://www.treasury.gov.ua/> (Accessed 31 July 2017).

14. The official site of Government service of statistics of Ukraine (2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 31 July 2017).

15. Decentralization. Execution of local budget revenues for 2016. (2017), available at: [http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_\(1\).pdf](http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_(1).pdf) (Accessed 30 August 2017).

16. Information of the Department of Finance of Zaporizhzhya Oblast State Administration on the implementation of the regional budget for 2016 (2017), available at: <http://www.zoda.gov.ua/news/34881/informatsiya-departamentu-finansiv-zaporizkoji-oblasnoji-derzhavnoji-administratsiji-pro-vikonannya-oblasnogo-bjudzhetu-za-2016-rik.html> (Accessed 30 August 2017).

17. Pully presentation of information on the implementation of the regional budget for 2016. (2017), available at: <http://www.zoda.gov.ua/news/35494/publiczne--predstavlennya--informatsiji-pro-vikonannya--oblasnogo-bjudzhetu-za-2016-rik.html> (Accessed 30 August 2017).

18. Kostyrko, L. A. (2016), “Methodical principles of complex analysis of financial firmness of local budgets”, available at : <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1601/16klasmb.pdf> (Accessed 17 June 2017)